

FAN, TA'LIM VA AMALIYOT INTEGRATSIYASI

ISSN: 2181-1776

Fayziyev Mirzaali Asfandiyorovich¹

¹ Samarqand davlat universiteti pedagogika kafedrası dotsenti, pedagogika fanlari nomzodi

e-mail: fma@rambler.ru,

Tel.:+998979180612

TA'LIM SOHASIDA MEDIA VOSITALARIDAN FOYDALANISHNING PSIXOLOGIK-PEDAGOGIK JIHATLARI

***Annotatsiya.** Maqolada ta'lim tizimida elektron mediadan foyd bo'yicha fikr yuritilgan. Kirish qismida mavzuning dolzarbligi keltirilgan. Mavzuga oid adabiyotlarning tahlili bo'limida xorijiy davlatlar hamda O'zbekiston olimlarining mediata'lim bo'yicha olib borgan tadqiqotlari tahlil qilingan. Tadqiqot metodologiyasi bo'limida ta'lim sohasida media vositalaridan foydalanish bo'yicha bo'yicha asosli ma'lumotlar berilgan. Nazariy izlanishlar va amaliy ishlanmalar asosida o'qitish metodlaridan foydalanishni tasdiqlash uchun pedagogik tajriba-sinov ishi tashkil etilgan, olingan natijalar keltirilgan va talabalarining o'zlashtirish samaradorligi qanchaga oshganligi taqdim qilingan. Xulosa qismida o'quv jarayonini mediata'lim asosida tashkil qilishning ahamiyati bayon qilingan.*

***Kalit so'zlar.** Media, multimedia, gipermatn, ergonomik talablar, illyustrasiyalar, refleksiya, virtual reallik, autizm, fobiyalar.*

Аннотация. В статье рассматриваются преимущества электронных медиа в системе образования. Введение подчеркивает актуальность темы. В разделе, посвященном анализу литературы по данной теме, анализируются исследования зарубежных и узбекских ученых по медиаобразованию. В разделе «Методология исследования» представлена основная информация об использовании медиа в образовании. Были проведены педагогические эксперименты для проверки использования методов обучения, основанных на теоретических исследованиях и практических разработках, представлены результаты и представлена эффективность усвоения знаний учащимися. В заключительном разделе рассказывается о важности организации учебного процесса на основе медиаобразования.

Ключевые слова: Медиа, мультимедиа, гипертекст, эргономические требования, иллюстрации, рефлексия, виртуальная реальность, аутизм, фобии.

Annotation: The article discusses the benefits of electronic media in the education system. The introduction emphasizes the relevance of the topic. In the section devoted to the analysis of literature on this topic, studies of foreign and Uzbek scientists on media education are analyzed. The Research Methodology section provides basic information on the use of media in education. Pedagogical experiments were carried out to test the use of teaching methods based on theoretical research and practical developments, the results were presented and the effectiveness of students' assimilation of knowledge was presented. The final section describes the importance of organizing the educational process based on media education.

Keywords. Media, multimedia, hypertext, ergonomic requirements, illustrations, reflection, virtual reality, autism, phobias.

Kirish. Innovatsion texnologiyalarni ta'lim jarayoniga tatbiq etish uchun o'qituvchi nafaqat axborot texnologiyalaridan foydalanish malakasiga ega bo'lishi,

balki, axborot uzatish va qayta ishlash mahoratini to‘la egallashi, ayni paytda ta’lim oluvchilarda axborot madaniyatini shakllantira olishi lozim.

Hozirgi kunda yangi ta’lim paradigmasi ta’lim muassasalari o‘qituvchilari bilim, ko‘nikma va malaklarini –o‘qitishning axborot berish darajasidan shaxs shakllanishidagi rivojlanishini boshqarish darajasiga ko‘tarishdan iborat bo‘ladi. Demak, bu jarayonda axborot texnologiyalarining alohida o‘rni bo‘lib, u ta’lim tizimini sifat jihatdan yangi bosqichga ko‘tarishda yetakchi vosita hisoblanadi hamda davlat, mehnat bozori va jamiyat ehtiyojlariga eng adekvat (mos) tarzda javob beradi.

O‘quv jarayonida foydalanilayotgan texnik vositalar va texnologiyalar har xil bo‘lishiga qaramasdan, o‘quv materialini taqdim etish shakli va vositalariga bog‘liq ravishda o‘qitish sifati yuqori yoki qoniqarli darajada bo‘lishi mumkin [15].

Hozirgi davrdagi texnika va texnologiyalar taraqqiyoti ommaviy axborot vositalari (OAV), axborot manbalari va axborot yetkazib beruvchilar (kutubxonalar, arxivlar, internet va b.) faoliyatining beqiyos kengayishiga olib kelib, fuqarolarga uning ulkan hajmidan foydalanish imkonini yaratdi. Natijada fuqarolar ushbu axborotning ishonchli ekanligini baholash, o‘z fikrini erkin aytish borasidagi huquqlarini to‘laqonli amalga oshirish imkoniyatiga ega bo‘lmoqda. Shuning uchun ham talabalarning media va axborot savodxonligini ta’minlashdek dolzarb masala ko‘ndalang qo‘yilmoqda.

«Media» atamasi (lotincha – medium, ya’ni vosita, vositachi, usul) turli ko‘rinishdagi kommunikatsiya va axborot vositalarini anglatadi. Media tushunchasi mazmuniga axborotni yaratish, nusxalashtirish, tarqatish vositasi hamda mualliflar va ommaviy auditoriya o‘rtasida axborot almashinuvining texnik vositalari kiradi [1].

Zamonaviy axborot va kommunikatsiya texnologiyalari «o‘rtacha» o‘quvchiga mo‘ljallangan, o‘quv materialining o‘qituvchi tomonidan tasvirlanishi jamoaviy o‘qitish doirasida ta’lim jarayonini individuallashtirish va faollashtirish imkoniyatini beradi. An’anaviy ta’lim tizimi usullari ommaviy axborot vositalari

va kommunikatsiya imkoniyatlari sababli yangicha rivojlanishga ega bo'ladi. Media ta'lim tizimiga yangicha o'zgarishlar kiritib, o'quv fanlarini o'zgacha tarzda qayta quradi [2].

Ta'lim tizimini axborotlashtirish bilan bog'liq psixologik muammolar ko'p qirralidir. Ko'p jihatdan bu holat medialarning ta'lim jarayonidagi o'rni, o'quvchining media bilan, o'qituvchining o'quvchi bilan muloqoti muammosidir (bugungi kunda o'quvchining kompyuter bilan faol ravishda tezkor, faol va interfaol holda mavjud kompyuter dasturlari va o'quvchi orasidagi muloqot sifatida ko'rib chiqilmoqda). Demakki, bugungi kunda insonni media tomonidan boshqarish ta'siridan ozod etish muammosi tobora ilmiy ahamiyatga ega bo'lib bormoqda, bunga esa jarayonni nazorat etish, kompyuterlarni global va lokal tarmoqlarga birlashtirish orqali erishilishi mumkin.

Rossiyalik mutaxassis A.V.Osin elektron media vositalarining ta'lim tizimi uchun taqdim etayotgan yangi imkoniyatlarini ko'rib chiqar ekan, beshta yangi pedagogik usullar haqida so'z yuritadi. Masalan, interfaollik, ilk marotaba o'qituvchi ishtirokisiz attestatsiya qilish imkoniyatini beradi. Kommunikativlik axborotni qisqa muddatlarda yetkazish, o'quv jarayonini boshqarish, malakali pedagoglar bilan maslahatlashish imkoniyatini beradi, bunda ularning qayerda ekanligi muhim emas. Ammo mazkur imkoniyatlar elektron media vositalarining ta'lim-tarbiya jarayonida qo'llanilish pedagogik aspektlari kontekstida (kontekst, lotincha contextus – jips, bog'lanish, qo'shilish degan ma'noni anglatadi. Og'zaki yoki yozma nutqning nisbatan tugal qismi) ham ko'rib chiqilishi muhim ahamiyatga ega bo'ladi. Multimediadan foydalanish ma'lumot qabul qilinishi va xotirada saqlab qolinishi uchun yangi psixologik sharoitlarini yaratib beradi. Zamonaviy axborot texnologiyalarining ta'lim sohasida qo'llanilishida ta'lim jarayoniga yo'naltirilishini talab etib, miyaning axborotni qabul qilish imkoniyatini oshiruvchi optimal funksional holatlar yaratilishi hisobiga ta'lim samaradorligini oshirish imkoniyatini beradi. U miya tomonidan axborotni qayta ishlash prinsipi asosida yotadigan neyrofiziologik mexanizmlar qo'llanilishiga tayanib, shu bilan birgalikda miyaning ta'lim olish imkoniyatlarini ta'minlaydi. Multimedia, bir

vaqtning o'zida bir necha axborot uzatish kanallaridan foydalanib, turli vositalar bir-biriga yordam berishi uchun sharoit yaratib beradi. O'quvchilar oldida katta imkoniyatlar yuzaga kelib, bunda ijodiy yondashuvning turli qirralari ochilishi evaziga har bir axborot manbasi bir-biri bilan uzviylikda qo'llanila boshlaydi.

Mavzuga oid adabiyotlarning tahlili. Ta'lim tizimida media texnologiyalaridan foydalanish bo'yicha mavjud ilmiy nashrlarning tahlili shuni ko'rsatadiki, mediata'limdan foydalanish masalasiga jahon miqyosida katta e'tibor berilgan va sezilarli natijalarga erishilgan. Jumladan, rossiyalik olimlar Ya.N.Zasurskiy, Ye.P.Proxorova, A.Sarkisyan, A.V.Fedorov, L.N.Fedotova, I.D.Fomicheva, I.Xmaralar mediata'lim bo'yicha tadqiqotlar olib borishgan.

Bajenova L.M. 1-4 sinflarni o'qitishda mediata'limdan foydalanish [3], O.A.Baranov Maktabda va oliy ta'lim muassasalarida mediata'lim [4], O.B.Shergova Mediata'lim va jurnalistika [5] mavzularida izlanishlar olib borishgan.

O'zbekistonda ham mediata'lim bo'yicha mutaxassislarning bir qancha fikrlari mavjud. "Tarbiya", "Xalq ta'limi", "Uzluksiz ta'lim" jurnallarida mediata'limga bag'ishlangan qator ilmiy maqolalar chop etilgan. Jumladan, Sh.Rahimovning uz.infocom jurnalida «Mediata'limning asosiy tushunchalari» nomli maqolasi [6], <http://sharh.uz> saytida **O'zbekiston Milliy universiteti** Jurnalistika fakulteti dosenti **To'lqin EShBEKning** «Mediata'lim: yangi ta'lim usuli sifatida» **maqolasi** [7], <https://telegraf.uz> saytida Moskva davlat xalqaro munosabatlar instituti (MDXMI) o'qituvchisi, professor Valeriy Soloveyning «Televideniyeining tafakkurni boshqarishi» **nomli maqolasi** [8], O'zbekiston davlat jahon tillari universiteti professori F.Mo'minovning Xalqaro jurnalistika fakulteti Xalqaro jurnalistika nazariyasi va amaliyoti kafedrasining (<http://trif.uz>) saytida «Mediata'lim samaradorligi» nomli maqolasi [9], <http://www.uzhurriyat.uz> saytida filologiya fanlari nomzodi Nargis Qosimovaning «Mediasavodxonlik va u nima uchun kerak?» nomli maqolasi [10], <https://conference.fledu.uz> saytida B.Berdiyevaning «Xorijiy tillarni o'rgatishda axborot-kommunikasiya texnologiyalari va media ta'lim yutuqlaridan foydalanishning o'rni» nomli

maqolasi [11], <http://fikir.uz> saytida Termiz davlat universiteti o'qituvchisi, dosent Axmad Raxmatullayevning «Mediata'lim – o'quv samaradorligi muhim omili» nomli maqolasi [12], Ya.Mamatova, S.Sulaymanovalarning «O'zbekiston mediata'lim taraqqiyoti yo'lida» nomli o'quv qo'llanmasi [13] chop etilgan.

Tadqiqot metodologiyasi.

Media vositalarining muhim xususiyatlaridan biri – turli jarayonlarni obrazli, ko'rgazmali ravishda namoyon etish bo'lib, bunda ko'rgazmali variantlar turli nazariy tushunchalar bilan birgalikda namoyon bo'ladi.

Media yordamida modellashtirish obyekt yoki hodisaning turli sharoitlarda insonning barcha hissiyot a'zolari jalb etilgan holda, u haqda yorqin, obrazli tasavvur kelib chiqishiga yordam beradi. Gipermatn texnologiyasi oldin olingan bilimlarni mustahkamlash maqsadida, mantiqiy fikrlashning rivojlanishi, ta'lim mehnati ijodiy asosini kuchaytirish imkoniyatini beradi.

Zamonaviy axborotni taqdim etish vositalari ta'lim materiallariga nisbatan ergonomik talablarni hisobga olish darajasini oshirish imkoniyatini beradi: shrift hajmi va turi, matnga nafaqat rasmlar, balki tovush fragmentlari va kinokliplarni kiritish imkoniyatini beradi. Ergonomik nuqtai nazardan yangicha holat yuzaga keladi: o'quvchi o'ziga maqbul, ergonomik jihatdan ixcham ma'lumotlar ko'rinishini tanlab oladi. U mustaqil ravishda, tarmoqdan olinayotgan axborotning zarur jummlarini tanlab olishi, muayyan tartibga isbotni qurishi, fikrlash obrazini aks ettira olishi mumkin. Natijada, o'quvchilar masala mohiyatini yaxshiroq tushunib, fanga nisbatan qiziqishini orttirishi, o'quv adabiyoti bilan faolroq ishlashi mumkin bo'ladi [2].

Media qo'llanilishi individual ta'limga qaratiladi va bu holat umumiy ta'lim-tarbiya jarayonida yuz beradi. Bunda media tadqiqot obyekti va ta'lim vositasi sifatida namoyon bo'ladi. Ta'limni individuallashtirish jarayonida har bir o'quvchi faol, bevosita unga yo'naltirilgan faoliyatga jalb etiladi. Bunda fikrlash jarayoni uyg'onib, bilim olish ehtiyojlari namoyon bo'lib, ijodiy faollik rivojlanadi.

Elektron media ta'lim olish optimal tempini tanlash, materialni o'zlashtirish jarayonini nazorat qiladi, natija esa bir necha kundan keyin emas, bevosita dars

jarayonida namoyon bo'ladi. O'quvchi materialni o'zlashtirish bo'yicha o'z usul va uslublariga ega bo'ladi.

Media, shu bilan birgalikda, tarbiyaviy imkoniyatlarga ham ega bo'lib, alohida yondashuv, e'tibor, tashkiliylikni talab etadi. Kompyuter bilan ishlash, o'z faoliyatini rejalashtirish, mas'uliyatli qarorlarni qabul qilish imkoniyatini beradi.

Internet tarmog'i axborot resurslari butun dunyoga mashhur san'at namunalari muzey va dargohlariga virtual sayohat qilish imkoniyatini beradi. Multimedia ensiklopediyalari va telekommunikatsiya texnologiyalari, o'tmish va zamonaviy, jahon badiiy madaniyatiga hissa qo'shgan ijodkorlar ijodini tadqiq etish imkoniyatini beradi. Bunda kompyuter tasviriy san'at, badiiy ta'b shakllanishi, o'quvchilar fantaziyasi va ijodiy imkoniyatlarini ochish qurolidir [3].

Agarda an'anaviy ta'lim olish tizimi rag'batga erishish sifatida qabul qilinadigan bo'lsa (yaxshi baho olish, imtihonni muvaffaqiyatli ravishda qabul qilish), axborot va kommunikatsiya texnologiyalari qabul qilinishi o'quvchi bilim olish imkoniyatlarini shakllantirishga qaratiladi, bu esa bilim olish samaradorligini tabiiy ravishda oshiradi. Bunday imkoniyatning shakllanishi tayyorgarlik darajasidan kelib chiqqan holda o'quv faoliyati varianti va tempi tanlovi imkoniyatidan, qiziq vazifalar, ko'rsatmalar, metodik yordam ko'rinishidagi o'quvchi bilim olish sohasiga maxsus va nomaxsus ta'siri orqali amalga oshiradi (tarmoqda ishlash paytida, tizim va o'quvchi, o'quvchi va pedagog, tizim va pedagog orasida interfaol dialog orqali). Shunday qilib, axborot va kommunikatsiya texnologiyalari vositalari o'qish jarayoni psixologik omilini kuchaytiradi [14].

Ta'limni axborotlashtirishning ijobiy tomonlarini aks ettiruvchi ta'lim-tarbiya sohasida media vositalari qo'llanilishi yuqorida tilga olingan xususiyatlari bilan bir qatorda, ta'lim tizimini axborotlashtirishning psixologik aspektlarini tilga oluvchi qator holatlar mavjudki, ular o'ziga nisbatan salbiy munosabatni keltirib chiqaradi.

Illyustratsiyalar, rasmlar, grafika matn axborotini o'zlashtirishga ijobiy ta'sir o'tkazadi, ammo shunga e'tibor berish kerakki, turli hissiy qabul qilishlarning oddiy qo'shilishi (ko'rish, eshitish, taktil hissiyotlar) bilim olish jarayonlarini

avtomatik ravishda yaxshilamaydi. O'qitish jarayonida multimedia vositalari qo'llanilishining muhim sharti simvol va kod tizimlarining foydalanuvchilar tomonidan ochilishidir.

Tematik qiziqish va bilim olish orasida bog'liqlik mavjud. Media qo'llanilgan holda o'quv ishining yaxshi tashkillashtirilishi, taqdim etilgan mavzuga nisbatan qiziqishni keltirib chiqarmaydigan maqsadsiz tadbirga aylanadi.

Kommunikatsiya elektron vositalari qo'llanilishi, o'zi bilan birgalikda muayyan yangilik effektiga ega bo'lib, materialning motivatsion va qiziqarli taqdim etilishiga ega bo'lib, ammo bu qiziqish ham muayyan vaqt o'tishi bilan pasayib boradi.

Ta'lim jarayonida mediavositalar qo'llanilishida pedagog quyidagi xususiyatlarni e'tiborga olishi lozim. Ya'ni, media ta'siri ostida yuzaga keladigan yangiliklar, an'anaviy muloqot shartlariga ko'chishi mumkin. Psixologlar tadqiqoti bo'yicha, taqdim etilayotgan material aniqligi, mantiqiyliги va ketma-ketligi kuchayib, refleksiya mazmuni oshadi, ammo muloqot emotsional vositalari roli pasayadi.

O'qitilayotgan shaxsga nisbatan elektron media vositalari ta'siri yuqori yoki past darajada aks etishi mumkin: psixik hodisalar cheklangan doirasidan boshlab, shaxs o'zgarishidan darak beruvchi global muammolargacha (internet-bog'liqlik, xaker sindromi va boshqalar). Psixologlar, pedagoglar, axborot texnologiyalari sohasi mutaxassislari, o'yin, o'quv, professional kabi turli faoliyat turlari uchun axborotlashtirish oqibatlari tadqiqiga nisbatan katta e'tiborni tortadi. Ammo shaxs psixikasi global o'zgarishlari masalalari keng ma'noda o'rganilmagan.

Faoliyatning turli sohalariga yuqori istalgan texnologiyalar tatbiq etilishi, asosan insonni kundalik jarayonlardan ozod etish va buning oqibatida uning rivojlanishi uchun sharoit yaratib beradi. Demak, media tatbiq etilishi ham faoliyat turlarining ko'pchiligini keraksiz faoliyat turlariga aylantiradi. Ammo medianing maqsadsiz qo'llanilishi jiddiy yo'qotishlarga olib kelishi mumkin. Masalan, maqsadsiz kalkulyatorlarning qo'llanilishi, hattoki, boshlang'ich maktabda ham og'zaki, xotirada tez sanash ko'nikmasidan mahrum etadi. Natijada o'quvchilar

son tushunchasi bilan ishlashni bilishmaydi, chunki sonlar bilan bog‘liq asosiy operatsiyalar haqidagi tushunchaga ega bo‘lishmaydi.

Zamonaviy medialar turli axborotlarni olish imkoniyatiga ega bo‘ladi. Shu sababli pedagogning vazifasi o‘quvchilar tomonidan mustaqil ravishda olingan bilimlarni ta‘lim olish jarayoni natijasi sifatida qabul qiladigan yangi bilimlar manbaiga aylantiradi.

Media keng tatbiq etilishi asosida o‘quvchilar shaxsi emotsional rivojlantirishiga qaratilgan maxsus choralar qo‘llanilishini talab etadi. Axborot texnologiyalari to‘g‘ridan-to‘g‘ri va yondashma ta‘siri ostida shakllanayotgan texnokratik fikrlash, psixologlar fikriga ko‘ra inson va uning qadriyatlari (shu jumladan psixotexnikada ham) texnika, zamonaviy dunyo kundalik turmushi mazmuni, umuminsoniy manfaatlar va mazmun maqsadlari vositalari sifatida qabul qilinadi.

Turli holatlarni modellashtirish va tatbiq etish, nostandart qarorlarni amalga oshirish tasavvur, ijodiy imkoniyatlarni rivojlantirishga qaratiladi. Taniqli psixolog Y.Xazebrukning ta‘kidlashicha, virtual reallik tizimlari bilan ishlash imkoniyati, o‘quvchilarga kibermaydonda g‘oya tashlash bilan bir qatorda autizatsiyani ham keltirib chiqarishi mumkin, ya‘ni yopiqlik, ichida sir saqlash va real hayotdan uzoqlashishni keltirib chiqaradi [4].

Bunda real harakatlarning muayyan virtual modellarga almashinishi yuz beradigan bo‘lsa, shaxs to‘laqonli rivojlanishi haqida gapirish mumkin bo‘lmaydi. Shu bilan birgalikda, autizatsiya axborotlashtirish oqibati deyishimiz, shu jumladan, medianing ta‘lim jarayonida qo‘llanilishi haqida gapirishimiz qiyin. Aksincha, autizm kabi kasalliklar davolanishida maxsus kompyuter tizimlari qo‘llanilib, virtual reallik tizimlari qator fobiyalardan davolanish imkoniyatini beradi, masalan, balandlikdan qo‘rqishdan.

Shunday qilib, media qo‘llanilishi oqibatlari ham ijobiy, ham salbiy bo‘lishi mumkin bo‘lib, u yoki bu texnologiya qo‘llanilishiga nisbatan turlicha yondashuvni talab etadi. Ta‘lim-tarbiya jarayonida elektron vositalar qo‘llanilishini rejalashtirgan holda, pedagog o‘quvchi shaxsiga xos bo‘lgan o‘ziga xosliklarni

e'tiborga olib, dars rejasini tuzishi, materialning shaxsga yo'naltirilganligini ko'zda tutishi lozim, bu esa uning rivojlanish yo'nalishlarini belgilab beradi.

Tahlil va natijalar.

Nazariy izlanishlar tugallangandan so'ng mediata'lim asosida o'qitish metodidan foydalanishni tasdiqlash uchun pedagogik tajriba-sinov ishi tashkil etildi.

Tajriba-sinovning dastlabki bosqichlarida mediata'lim asosida o'quv jarayonini tashkil etishning metodik jihatlari o'rganildi. Talabalarni o'quv mashg'ulotlarga tayyorlanishi, mustaqil ishlashi va qobiliyatlarini amaliy ishda ko'rsata olishlari uchun qulay sharoit yaratildi. Talabalarni dars jarayoniga ijodiy yondashishlari uchun seminar mashg'ulotlarining o'qish shakli va mazmuni ishlab chiqildi.

Har bir mavzu uchun ularning mazmuniga mos mediata'lim vositalaridan foydalanish usullari tanlandi. Ularga tegishli o'quv-materiallari to'planib, mediata'lim asosida o'quv jarayonini tashkil etishning shakli va shart-sharoitlari aniqlandi.

«Umumiy pedagogika» fanidan mediata'lim asosida dars o'tish faqatgina o'quv materiallarini talabalar tomonidan chuqur o'zlashtirish emas, balki ma'ruza va seminar darslarini bir-biriga bog'liq olib borish masalasini ham yechishga imkoniyat yaratdi.

Pedagogik tajribada pedagogika fakulteti «Boshlang'ich ta'lim va sport, tarbiyaviy ish» ta'lim yo'nalishining 2-kursida «Umumiy pedagogika» fanining seminar mashg'ulotlari o'tishda tajriba-sinov tashkil qilindi. Tajriba-sinov va nazorat guruhlarini tanlab olindi. Tajriba-sinov guruhi uchun 203-guruh, nazorat guruhi uchun 201-guruh va 202-guruh tanlab olindi.

«Umumiy pedagogika» fanini mediata'lim asosida o'qitish natijalarining umumiy holatdagi samaradorligini aniqlash uchun talabalarning fan bo'yicha o'zlashtirish ko'rsatkichlarini ko'rib chiqamiz.

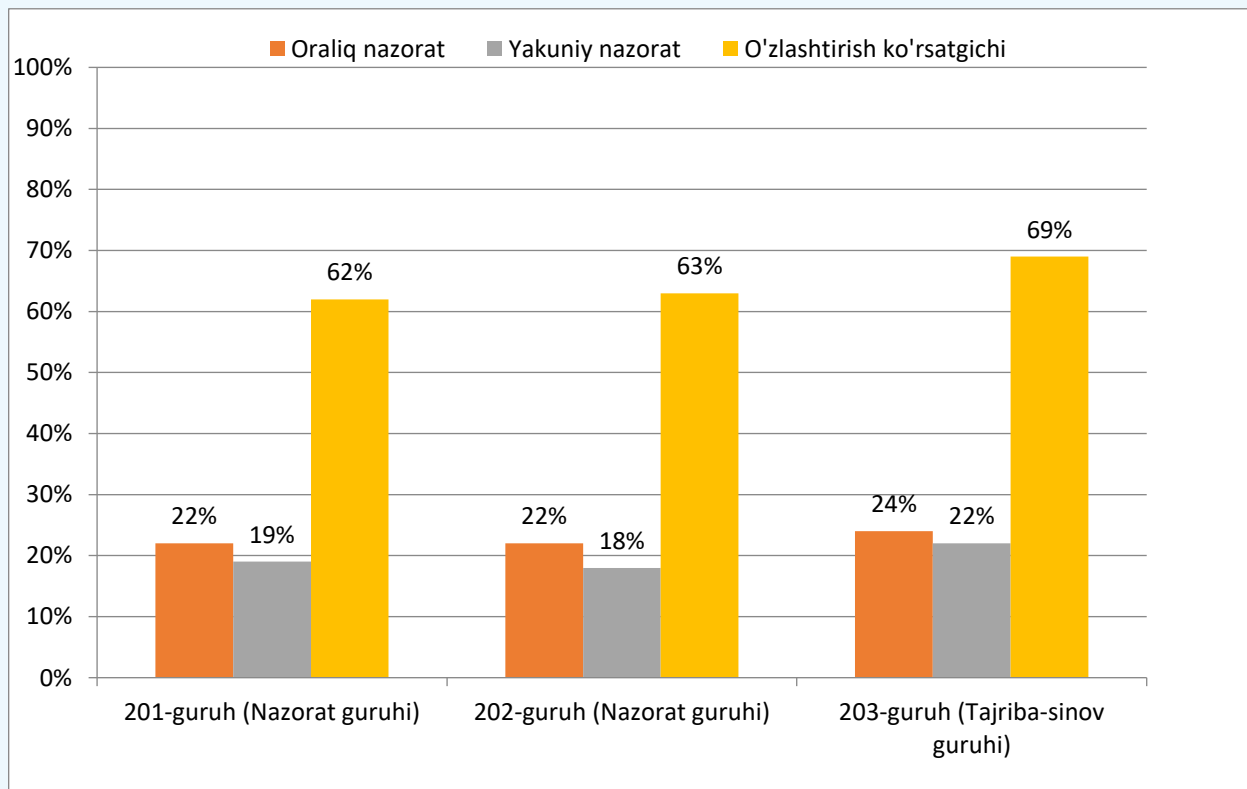
1-jadval

«Umumiy pedagogika» fani bo'yicha talabalarning o'rtacha o'zlashtirish ko'rsatkichlari

Fan nomi	Soat		Tajriba-sinov guruhi			Soat		Nazorat guruhi		
	Ma' ruza	Seminar	Kurs, guruh	Tal. soni	O'rtacha o'zlashtirish	Ma' ruza	Seminar	Kurs, guruh	Tal. soni	O'rtacha o'zlashtirish
Umumiy pedagogika	34	42	203	29	69	34	42	201	29	62
								202	29	63

«Umumiy pedagogika» fani bo'yicha o'tkazilgan nazoratlar natijasi nazorat guruhlariga nisbatan tajriba-sinov guruhida talabalarning o'zlashtirish ko'rsatkichi 6-7 foizgacha o'sganligini ko'rsatdi.

Buni quyidagi diagramma orqali ham ko'rishimiz mumkin.

1-rasm. «Umumiy pedagogika» fani bo'yicha o'tkazilgan tajriba-sinov natijalari.

Keltirilgan ma'lumotlardan shunday xulosa qilish mumkinki, «Umumiy pedagogika» fani bo'yicha mediata'lim asosida seminar mashg'ulotlarini olib borish talabalarga o'quv materiallarini oson o'zlashtirishga imkoniyat yaratadi.

Xulosa va takliflar.

Xulosa qilib aytganda, biz zamonaviy kommunikatsiya texnologiyalaridan ko'proq ijobiy maqsadlarda foydalanish yo'llarini topishimiz maqsadga muvofiqdir. Ana shunday samarali yo'llardan biri – ta'lim sohasini media texnologiyalari bilan yanada takomillashtirishdir. Demak, mediata'lim talabalarning intellektual salohiyatini oshirish bilan bir qatorda ularni turli mafkuraviy tajovuzlardan asrashda ham muhim o'rin tutadi.

O'quv jarayonini mediata'lim asosida tashkil qilish talabalarga mustaqil ishlash soatlarida mavzuga oid ishonchli ma'lumotlarni qanday topish imkoniyatini ham yaratib, hozirgi shiddat bilan rivojlanayotgan axborot texnologiyalari davrida ma'lumotlardan samarali, xavfsiz foydalanish madaniyatini shakllantiradi.

Adabiyotlar.

1. Mamatova Ya., Sulaymanova S. O'zbekiston mediata'lim taraqqiyoti yo'lida. O'quv qo'llanma. -T.: «Extremum-press», 2015. -94 b.

2. Лекционный курс (тезисы). Роль медиа в современном мире и образовании. <http://media-pedagogics.ru/lectures.html>

3. **To'lqin Eshbek.** Mediata'lim: yangi ta'lim usuli sifatida. <http://sharh.uz/munosabat/item/17008-mediatelim-axborot-tv-radio-internet>

3. Баженова Л.М. Медиаобразование школьника (1-4 классы). Пособие для учителя. – М.: Изд-во Ин-та художественного образования Российской Академии образования, 2004. – 55 с.

4. Баранов О.А. Медиаобразование в школе и вузе. – Тверь: Изд-во Тверского гос. ун-та, 2002. – 87 с.

5. Шергова О.Б. Медиаобразование и журналистика (коммуникативные и лингвистические компоненты). Автореферат диссертации кандидата филологических наук. 10.01.10 – журналистика. Москва-2010. <http://cheloveknauka.com/mediaobrazovanie-i-zhurnalistika>

6. Rahimov Sh. Mediata'limning asosiy tushunchalari.
<http://uz.infocom.uz/2015/12/14/media-talimning-asosiy-tushunchalari/>
7. **To'lqin Eshbek.** Mediata'lim: yangi ta'lim usuli sifatida.
<http://sharh.uz/munosabat/item/17008-mediatalim-axborot-tv-radio-internet>
8. Solovey V. Televideniyeining tafakkurni boshqarishi.
<https://telegraf.uz/nuqtai-nazar/televideniyeining-tafakkurni-boshqarishi---mdhmi>
9. Mo'minov F. Mediata'lim samaradorligi.
http://trif.uz/article_view.php?id=67
10. Qosimova N. Mediasavodxonlik va u nima uchun kerak?
<http://www.uzhurriyat.uz/index.php/jurnalistika/798-mediasavodxonlik-va-u-nima-uchun-kerak>
11. **Berdiyeva B.** Xorijiy tillarni o'rgatishda axborot-kommunikasiya texnologiyalari va media ta'lim yutuqlaridan foydalanishning o'rni.
<https://conference.fledu.uz/en/2017/хорижий-тилларни-ўргатишда-ахборот-к/>
12. Raxmatullayev A. Mediata'lim – o'quv samaradorligi muhim omili.
http://fikr.uz/blog/Surxondaryo_moi/17522.html
13. Mamatova Ya., Sulaymanova S. O'zbekiston mediata'lim taraqqiyoti yo'lida. O'quv qo'llanma. -T.: «Extremum-press», 2015. -94 b.
14. Shadiev R., Shadiev N., Fayziev M., Halubitskaya Y. Improving Student Learning Satisfaction in Lectures in English as a Medium of Instruction with Speech-Enabled Language Translation Application. Lecture Notes in Computer Science (including subseries Lecture Notes in Artificial Intelligence and Lecture Notes in Bioinformatics), 2020, 12555 LNCS, str. 576–581.
https://doi.org/10.1007/978-3-030-63885-6_62.
15. Fayziyev M.A. Dasturlash tilining “Operatorlar” bo'limini kompyuter imitatsion modeli asosida o'qitish metodikasi. “Fan, ta'lim va amaliyot integratsiyasi” ilmiy-metodik jurnali (ISSN: 2181-1776). Published 2020-12-30.
<http://bilig.academiascience.org/index.php/isepsmj/article/view/11>